

подібних взаємовідносин надалі, а у разі розірвання або втрати звичних сформованих зв'язків, відчуває самотність, як результат власної соціальної неспроможності. Дати людині ці навички, навчити провокувати оцінку оточуючих, а також щедро давати її іншим – ось мета корекції самотності.

Список використаних джерел:

1. Бодалев А.А., Психология общения, Избранные психологические труды, Москва-Воронеж, 1996.
2. Берн Е. Игры в которые играют люди. Люди, которые играют в игры: Пер. с АНГЛ. – СПб: Лениздат, 1992.
3. Немов Р.С., Психология: Учебник для студентов высших учебных заведений, в 3-х книгах, 3 издание, М.: «Владос», 1999.
4. Ялом І. Екзистенціальна психотерапія. – М., 2000.

Літвішко Ю.В.

студентка,

Харківський інститут

Міжрегіональної академії управління персоналом

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СТИЛЯ ВИХОВАННЯ У СІМ'Ї

Професійна ідентичність є актуальною областю сучасних досліджень у психології. В основному це пов'язано з активним зростанням інтересу багатьох гуманітарних наук (соціології, філософії, психології, культурології, антропології, етнології) до проблеми ідентичності.

Сучасний британський соціолог Зигмунт Бауман у своїй праці «Индивидуализированное общество» відмічає: «Исследования идентичности становятся сегодня независимой и быстро развивающейся отраслью знания; идентичность становится призмой, через которую рассматриваются, оцениваются и изучаются многие важные черты современной жизни» [1, с. 176].

Проблема ідентичності є міждисциплінарною і в різні епохи, в різних наукових галузях вона вирішувалася неоднозначно.

У філософії питання ідентичності людини простежується у працях Платона, Сократа, Канта, Гегеля, Шопенгауера. Антропологічний контекст ідентичності зустрічається у Бубера, Шелера, Фуко. У психології це поняття набуло безліч смислів у зв'язку з різними парадигмами його інтерпретації.

Традиційно введення терміна «ідентичність» в психологію пов'язують з Є.Єріксоном, який дав визначення ідентичності як «представлення суб'єкта о себе, собственном, а не навязанном пути развития, и сопровождающийся ощущением личностной определенности, тождественности и целостности» [4, с. 2-4].

В даний час у вітчизняній психології ідентичність визначається як «интегративный психологический феномен, обеспечивающий человеку ощущение личностной тождественности, целостности и определенности в различных жизненных сферах» [5, с. 48].

На сьогоднішній день виділяють цілий ряд видів ідентичності: етнічна, гендерна, територіальна, релігійна, вікова, особистісна.

Теоретичний аналіз сучасної літератури (М.В. Заковоротна, 1999; Л.Б. Шнейдер, 2002; Г.М. Андрєєва, 2005; А.В. Мікляєва, 2008; Д.А. Ісаєва, 2013) дозволяє стверджувати, що на сьогоднішній день величезну актуальність набуває питання вивчення саме професійної ідентичності, яку Л.Б.Шнейдер визначає як «аспект специфической интеграции личностной и социальной идентичностей в профессиональной реальности» [5, с. 64].

Актуальність цього питання обумовлена економічною, соціальною, політичною нестабільністю в Україні. Різко змінюються умови життя нашого суспільства призводять до розмивання орієнтирів, перегляду професійних уподобань, вносять хаос і нестабільність в усвідомленні приналежності особистості до певної спеціальності. Особливо це зачіпає молоде покоління, тому що провідною діяльністю юнацького віку є навчально-професійна діяльність і як її наслідок-професійне самовизначення, що є частиною особистісного самовизначення.

У дослідженнях О.П. Єрмолаєвої підкреслюється, що професійна ідентичність є найважливішим фактором психологічного благополуччя людини, оскільки вона забезпечує психоекологічний баланс – відчуття стабільності оточуючого світу і впевненості в своїх силах [2, с. 36].

Необхідно зазначити, що однією з детермінант професійної ідентичності є родина. Клімов зазначає, що найбільш значний вплив

на процес становлення професійної ідентичності надає сама сім'я, яка надає безпосередній і постійний вплив на формування образу професії. Причому цей вплив дуже варіативний: від прямого впливу до прихованих експектацій [3, с. 52].

Мета дослідження: довести, що статуси професійної ідентичності залежать від стилю виховання в сім'ї.

Об'єкт дослідження: становлення професійної ідентичності у дітей старшого шкільного віку.

Предмет дослідження: психологічні особливості професійної ідентичності старшокласників із сімей з різними стилями виховання.

Гіпотеза дослідження: припущення про те, що діти з сімей авторитетним (демократичним) стилем володіють сформованими статусом професійної ідентичності.

Завдання дослідження:

1) Ознайомитися із теоретичним матеріалом по темі дослідження.

3) Підібрати методи і методики для дослідження даної теми.

4) Провести психодіагностичне дослідження статусів професійної ідентичності серед старшокласників та стилів сімейного виховання серед їх батьків.

5) Провести порівнюючий аналіз отриманих результатів.

6) Встановити взаємозв'язок між статусами професійної ідентичності старшокласників та стилями виховання у їх сім'ях.

Дослідження проводилось на базі Харківської середньої загальноосвітньої школи № 68. Емпіричне дослідження проводилось у два етапи. На першому етапі дослідження приймало участь 40 респондентів (старшокласники, учні 11 класів, віком 16-17 років). На другому етапі дослідження приймало участь 40 респондентів (батьки старшокласників, віком 44-46 років).

У ході дослідження були використані наступні методики:

1. Метод бесіди.

2. Тест-опитувальник вивчення статусів професійної ідентичності (А.А. Азбель, А.Г. Грецов).

3. Тест «Стратегії сімейного виховання» (С. Степанов).

4. Методи статистичної обробки даних (критерій χ^2 Пірсона, критерій V Крамера).

За даними психодіагностичного дослідження ми маємо наступні результати.

Таблиця 1

Результати дослідження зв'язку статусів професійної ідентичності старшокласників від стиля виховання у сім'ї

Статус професійної ідентичності старшокласників	Стиль виховання у сім'ї			
	Демократичний	Авторитарний	Ліберальний	Індиферентний
Нав'язаний	0,034	0,843	0,091	0,042
Сформований	0,787	0,057	0,112	0,084
Мораторій	0,057	0,023	0,801	0,035
Невизначений	0,021	0,114	0,037	0,751

Згідно з отриманими результатами ми маємо наступний розподіл зв'язку між статусом професійної ідентичності старшокласників та стилем їх виховання у родині: нав'язаний статус професійної ідентичності має міцний зв'язок із авторитарним стилем виховання, сформований статус корелює із демократичним стилем виховання, мораторій найбільш пов'язан з ліберальною тактикою виховання і невизначений статус професійної діяльності перегукується із індиферентним стилем виховання.

Отримані дані дозволяють стверджувати, що результати дослідження співпали з гіпотезою, висуненою спочатку. Демократичний стиль виховання у родини сприяє формуванню у дитини системи знань про себе, професійних переваг, усвідомленому вибору свого професійного майбутнього (сформований статус). Протилежний демократичному стилю виховання-авторитарний, позбавляє особистість самостійного рішення у питанні професійного визначення, що може у майбутньому призвести до розчарування. Мораторій, чи криза вибору, найчастіше зустрічається у родинях з ліберальним стилем виховання, а невизначений статус професійної ідентичності, для якого характерна відсутність професійних планів і тим більш навіть бажання їх формувати властивен родинам із індиферентним стилем виховання дитини.

Отже, мета поставлена спочатку дослідження досягнута-гіпотеза виявилася вірною.

Список використаних джерел:

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Пер. с англ. Под. ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Логос, 2002. – 390 с.

2. Ермолаева Е.П. Профессиональная идентичность как комплексная характеристика соответствия субъекта и деятельности // Психологическое обозрение. – № 2. – 1998, – С. 35-40.

3. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е.А. Климов. – М.: Академия, – 2004. – 304 с.

4. Шнейдер Л.Б. Профессиональная и идентичность: структура, генезис и условия становления: автореф. дис. ... доктора психологических наук: 19.00.13 / Шнейдер Лидия Бернгардовна. – М., 2001. – 69 с.

5. Шнейдер Л.Б. Личностная, гендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики / Л.Б. Шнейдер. – М.: Изд-во Моск. психол.-социал. ин-та, 2007. – 128 с.

Ломакін Г.І.

здобувач,

Харківський національний педагогічний університет

імені Г.С. Сковороди

НАУКОВІ ПІДХОДИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕБІГУ ЖИТТЄВИХ І ВІКОВИХ КРИЗ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Особливостями перебігу вікових психологічних проблем, виникаючих у людей, переживання ними особистісних життєвих криз науковці займаються з давніх часів але ці питання ще не стали предметом глибоких наукових досліджень та не надто розроблені у психологічній науці.

Існують певні розбіжності щодо підходів та періодизації вікових криз, їх виникнення та перебігу, впливу на розгортання у часі життєвих сценаріїв та перспектив людини. Це пов'язано, перш за все, з тим, що сучасне суспільство характеризується наростаючою стресогенністю: швидко розвиваються нові соціальні відносини, збільшується темп життя, інформаційне навантаження, йде повним ходом всесвітня глобалізація та урбанізація. Це, з одного боку, приводить до поліпшення якості, покращення умов і збільшення середнього віку життя людини, але разом з цим виникає і величезна кількість стресових ситуацій, психологічних проблем, пов'язаних з необхідністю адаптуватися до мінливих умов навколишнього середовища, соціальних катаклізмів (девальвації звичних цінностей, нестабільності суспільних структур, хвороб ХХІ століття,